

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Bojańczyk

w sprawie z wniosku **A. T.**,
o odszkodowanie i zadośćuczynienie,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 22 maja 2024 r.,
zażalenia pełnomocnika Skarbu Państwa-Ministra Finansów
na zarządzenie sędziego Sądu Apelacyjnego w Białymstoku Grzegorza
Skrodzkiego
z dnia 4 stycznia 2024 r.,
o odmowie przyjęcia wniosku Skarbu Państwa-Ministra Finansów o sporządzenie i
doręczenie uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27
listopada 2023 r., sygn. akt II AKa 143/23
na podstawie art. 437 § 1 k.p.k.

p o s t a n o w i ł
utrzymać w mocy zaskarżone zarządzenie.

UZASADNIENIE

Sędzia Sądu Apelacyjnego w Białymstoku G. S., zarządzeniem z dnia 4 stycznia 2024 r., na podstawie art. 422 § 3 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. odmówił przyjęcia wniosku Skarbu Państwa-Ministra Finansów o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 listopada 2023 r., sygn. akt II AKa 143/23, albowiem nie jest on osobą uprawnioną do złożenia takiego wniosku.

Na powyższe zarządzenie zażalenie wniósł pełnomocnik Skarbu Państwa-Ministra Finansów. Zaskarżył je w całości na niekorzyść wnioskodawczynie A. T. i zarzucił mającą wpływ na treść zaskarżonego wyroku obrazę przepisów postępowania, tj. art. 430 § 1 k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1693) w zw. z art. 8 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 1860) poprzez niesłuszne uznanie, że z dniem 28 września 2023r. Skarb Państwa-Minister Finansów utracił status strony w postępowaniu, podczas gdy także po tej dacie jest on jego stroną.

W konkluzji wniósł o uchylenie zaskarżonego zarządzenia oraz zasądzenie od wnioskodawczynie na rzecz Skarbu Państwa-Ministra Finansów kosztów postępowania w kwocie minimalnej określonej rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 422 § 1 zd. pierwsze k.p.k. strona, a w wypadku wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, wydane na posiedzeniu, także pokrzywdzony, mogą złożyć wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku. Stosownie zaś do treści art. 422 § 3 zd. pierwsze k.p.k. prezes sądu odmawia przyjęcia wniosku złożonego przez osobę nieuprawnioną, po terminie lub jeżeli zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 120 § 2 k.p.k.

Jak słusznie wskazał sędzia w zaskarżonym zarządzeniu, na skutek zmiany art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: „ustawa lutowa”), dokonanej z dniem 28 września 2023 r., Skarb Państwa reprezentowany przez określony podmiot, utracił

dotychczasowy status strony w niniejszym postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie, a tym samym nie może on złożyć skutecznego wniosku o sporządzenie pisemnego uzasadnienia wydanego wyroku.

Szeroka argumentacja żalącego co do tego, że w sprawie ma zastosowanie art. 554 § 2a i 2b k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 3 ustawy lutowej, jest błędna.

Zgodnie z treścią przepisu art. 8 ust. 3 z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (t.j.: Dz.U. z 2024 r., poz. 442, dalej cyt. jako - ustawa lutowa) w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie prowadzonym na podstawie tej ustawy odpowiednie zastosowanie miały przepisy rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, z wyjątkiem art. 555 k.p.k. Przepis w tym brzmieniu obowiązywał do dnia 27 września 2023 r. Ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 1860) wprowadzono doń kolejne wyłączenia. Otóż po nowelizacji jako wyraźnie wyłączone ustawodawca wskazał ponadto przepisy art. 554 § 2a i 2b k.p.k.

Oznacza to zatem, że ustawodawca zrezygnował z przewidzianej w poprzednio obowiązującym stanie prawnym regulacji dotyczącej stron postępowania prowadzonego na podstawie przepisów ustawy lutowej, która w sposób wyraźny określała podmioty będące stronami w tym postępowaniu. O ile bowiem przed nowelizacją za strony tego postępowania należało uważać — w związku z nakazem odpowiedniego stosowania przepisów Rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego (w tym na podstawie odpowiednio stosowanych przepisów art. 554 § 2a i 2b k.p.k.) — wnioskodawcę, prokuratora oraz Skarb Państwa, o tyle od dnia 28 września 2023 r. zagadnienie stron tego postępowania przedstawia się już w tak jednoznaczny sposób. Wyraźne wskazanie, że przepisów art. 554 § 2a i 2b k.p.k. nie stosuje się w postępowaniu dotyczącym odszkodowania i zadośćuczynienia aktualizuje zatem pytanie o to, które podmioty mają obecnie w tym postępowaniu status stron. Ma rację Autor zażalenia, że przepisy w tym zakresie są fragmentaryczne i nasuwają wątpliwości interpretacyjne, nie oznacza to jednak, iżby nie było możliwe zdekodowanie woli ustawodawcy w tym zakresie.

Zmiana normatywna wprowadzona przez ustawę z dnia 7 lipca 2023 r. oznacza, że obecnie Skarb Państwa stracił status strony w postępowaniach toczących się na podstawie ustawy lutowej i dotyczących odszkodowania i zadośćuczynienia. Nie znaczy to jednak — tak twierdzi odwołujący się — iżby to samo należałoby powiedzieć o wnioskodawcy i o prokuratorze, tj. że także te podmioty utraciły status stron w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie prowadzonym na podstawie przepisów ustawy lutowej. Brak odesłania w tym zakresie (a mówiąc precyzyjniej, wyłączenie stosowania przepisów art. 554 § 2a i 2b k.p.k. przez art. 8 ust. 3 ustawy lutowej), o tyle nie ma istotnego znaczenia normatywnego, że z innych przepisów ustawy lutowej w sposób wyraźny wynika wola ustawodawcy nadania tym podmiotom statusu stron.

Niewątpliwie stroną w postępowaniu dotyczącym wypłat odszkodowania, zadośćuczynienia albo pokrycia w całości lub w części przez Skarb Państwa kosztów symbolicznego upamiętnienia osoby niesłusznie represjonowanej, jeżeli jej śmierć była skutkiem wykonania orzeczenia uznanego za nieważne są wnioskodawcy występujący z stosownym żądaniem, tj. osoby, o których mowa w przepisach art. 8 ust. 1 zd. pierwsze i zd. drugie, ust. 2a zd. pierwsze, art. 8a i art. 8b (oraz małżonek, dzieci i rodzice tych osób — w razie śmierci pierwotnie uprawnionego). Bez stosownego impulsu procesowego (żądania) tych podmiotów postępowanie nie może się toczyć, a zatem podmioty te mają status stron postępowania toczącego się na podstawie ustawy lutowej, dotyczącego zasądzenia odszkodowania lub zadośćuczynienia. Co do prokuratora, to jego status procesowy jako strony uzasadnia okoliczność, że jest to podmiot, któremu — *verba legis* — doręcza się odpis żądania zasądzenia odszkodowania lub zadośćuczynienia, o którym mowa w art. 8 ust. 2 ustawy lutowej. Jeśli prokurator nie byłby poczytywany za stronę tego postępowania, to przecież nakładanie przez ustawę obowiązku doręczenia mu odpisu pisma procesowego inicjującego określone postępowanie byłoby pozbawione jakiejkolwiek racjonalnej podstawy. Jednocześnie należy nadmienić, że to właśnie prokurator obecnie reprezentuje interesy Skarbu Państwa w tych postępowaniach.

Stanowisko powyższe — tj. zapatrywanie, że z dniem 28 września 2023 r. Skarb Państwa co do zasady utracił status strony w postępowaniach prowadzonych

na podstawie ustawy lutowej, znajduje potwierdzenie także w innych przepisach ustawy. Przewidując możliwość zwrotu mienia (albo surogat tego zwrotu w postaci wypłaty równowartości mienia wypłacanej ze środków Funduszu Reprywatyzacji), co do którego orzeczono przepadek albo konfiskatę na rzecz Skarbu Państwa ustawodawca wyraźnie przewidział reprezentację procesową Skarbu Państwa (art. 10 ust. 2 ustawy lutowej). Wykonuje ją państwowa jednostka organizacyjna, w której władaniu jest mienie podlegające zwrotowi lub mienie zatrzymane w toku postępowania (albo organ administracji rządowej, któremu przekazano do dysponowania mienie w wyniku orzeczenia sądu — jeżeli brak takiej jednostki Skarb Państwa; zaś w przypadku braku i takiej jednostki „zastępczej” — minister właściwy do spraw finansów publicznych).

Sumując należy powiedzieć, że od dnia 28 września 2023 r. Skarb Państwa utracił status strony w postępowaniach prowadzonych na podstawie ustawy lutowej (za wyjątkiem postępowań określonych w przepisie art. 10 ust. 1 tej ustawy). Zważywszy na to, że w ustawie z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 1860) brak jest przepisów z zakresu prawa międzyczasowego w sposób szczególnie normujących zagadnienie postępowań prowadzonych na podstawie ustawy lutowej z udziałem Skarbu Państwa, utrata przezeń statusu strony nastąpiła z dniem wejścia nowelizacji w życie w tym zakresie, bowiem nowelizacja „chwyciła postępowanie w locie”. Należało zatem uznać, że trafnie w poddanym obecnie kontroli zarządzeniu przyjęto, że Skarb Państwa nie już osoba uprawnioną do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 listopada 2023 r., sygn. II Aka 143/23.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu i utrzymał w mocy zaskarżone zarządzenie upoważnionego sędziego Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 4 stycznia 2024 r.

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

[ms]